

Функціонування і розвиток механізмів державного управління

УДК 351.851:378

Кошова Світлана Петрівна

*Національна медична академія післядипломної
освіти імені П. Л. Шупика*

Кошова Светлана Петровна

*Национальная медицинская академия последипломного
образования имени П. Л. Шупика*

Koshova Svitlana

Shupyk National Medical Academy of Postgraduate Education

**МЕХАНІЗМ ВПРОВАДЖЕННЯ АДАПТИВНОГО НАВЧАННЯ В
ПІДГОТОВКУ ФАХІВЦІВ З ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ
МЕХАНІЗМ ВНЕДРЕННЯ АДАПТИВНОГО ОБУЧЕННЯ В
ПОДГОТОВКЕ СПЕЦІАЛІСТОВ ПО ГОСУДАРСТВЕННОМУ
УПРАВЛЕНІЮ**

**MECHANISM OF IMPLEMENTATION OF ADAPTIVE TRAINING IN
TRAINING OF PUBLIC ADMINISTRATION SPECIALISTS**

Анотація. У статті щодо сутності механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління автор зосередив свою увагу на дослідженні таких правових категорій як «механізм», «адаптація», «соціальна адаптація», «педагогічна адаптація», «адаптивне навчання» та безпосередньо на понятті «адаптивного навчання фахівців з державного управління».

Обґрунтовано, що адаптивне навчання фахівців з державного управління повинно бути обов'язково професійно зорієнтованим на державному управлінні та похідних від нього дисциплінах. Також студент, який навчається на фахівця з державного управління повинен

чітко усвідомлювати свою професійну значущість та обов'язковість щодо виконання поставлених перед ним завдань у інтерактивній формі. Особливістю адаптивного навчання фахівців з державного управління є самоорганізація, самоуправління студентів під час процесу інтерактивного навчання. Професійна діяльність викладача нерозривно пов'язується із навчальною діяльністю студента, в результаті якої проявляється самоаналіз, самооцінка, власний розвиток, самореалізація та відбувається самоадаптація.

Автором запропоновано власну детермінанту «адаптивного навчання фахівців з державного управління» як розгалужений процес навчання фахівців з державного управління, який спрямований на перетворення безпосередніх управлінських здібностей та, який відбувається за допомогою використання інформаційно-дидактичного забезпечення котре формулюється у відповідності особистісних якостей студентів-фахівців з державного управління, з метою досягнення ефективної результативності навчання. Також, у статті автором сформульовано «механізм» як сукупність відповідних способів, засобів, прийомів та методів, за допомогою яких відбувається досягнення поставлених завдань та цілей.

Ключові слова: механізм, механізм впровадження, адаптивне навчання, фахівці, державне управління, педагогічна адаптація, соціальна адаптація.

Анотація. В статті о сущности механизма внедрения адаптивного обучения в подготовке специалистов по государственному управлению автор сосредоточил свое внимание на исследовании таких правовых категорий как «механизм», «адаптация», «социальная адаптация», «педагогическая адаптация», «адаптивное обучение» и

непосредственно на понятии «адаптивного обучения специалистов по государственному управлению».

Обосновано, что адаптивное обучение специалистов по государственному управлению должно быть обязательно профессионально ориентированным на государственном управлении и производных от него дисциплинах. Также студент, который учится на специалиста по государственному управлению, должен четко осознавать свою профессиональную значимость и обязательность по выполнению поставленных перед ним задач в интерактивной форме. Особенностью адаптивного обучения специалистов по государственному управлению является самоорганизация, самоуправление студентов в процессе интерактивного обучения. Профессиональная деятельность преподавателя неразрывно связывается с учебной деятельностью студента, в результате которой проявляется самоанализ, самооценка, собственное развитие, самореализация и происходит самоадаптация.

Автором предложена собственная детерминанта «адаптивного обучения специалистов по государственному управлению» как разветвленный процесс обучения специалистов по государственному управлению, который направлен на превращение непосредственных управленческих способностей и, который происходит посредством использования информационно-дидактического обеспечения, которое формулируется в соответствии к личностным качествам студентов-специалистов по государственному управлению, с целью достижения эффективной результативности обучения. Также, в статье автором сформулирован «механизм» как совокупность соответствующих способов, средств, приемов и методов, с помощью которых происходит достижение поставленных задач и целей.

Ключевые слова: механизм, механизм внедрения, адаптивное обучение, специалисты, государственное управление, педагогическая адаптация, социальная адаптация.

Summary. In the article on the essence of the mechanism of introduction of adaptive learning in the training of public administration specialists, the author focused on the study of such legal categories as "mechanism", "adaptation", "social adaptation", "pedagogical adaptation", "adaptive learning" and directly on the concept "Adaptive training of public administration specialists".

It is substantiated that the adaptive training of public administration specialists must be professionally oriented in public administration and related disciplines. Also, a student studying to become a public administration specialist must be clearly aware of his / her professional significance and obligation to perform the tasks assigned to him / her in an interactive form. A feature of adaptive training of public administration specialists is self-organization, self-management of students during the process of interactive learning. The professional activity of the teacher is inextricably linked with the educational activity of the student, as a result of which self-analysis, self-assessment, own development, self-realization and self-adaptation take place.

The author proposes his own determinant of "adaptive training of public administration specialists" as an extensive process of training public administration specialists, which is aimed at transforming direct management skills and which occurs through the use of information and didactic support formulated in accordance with personal qualities of public students. management, in order to achieve effective learning. Also, in the article the author formulates a "mechanism" as a set of appropriate methods, tools, techniques and methods by which to achieve the objectives and goals.

Key words: *mechanism, implementation mechanism, adaptive learning, specialists, public administration, pedagogical adaptation, social adaptation.*

Постановка проблеми. Дослідження сутності механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління на сьогоднішній день та у таких важких умовах підготовки фахівців у будь якій сфері публічного адміністрування є досить актуальним. Необхідно звернути увагу на те, що багато науковців досліджували адаптивне навчання під час підготовки фахівців фізико-математичного спрямування, педагогів, менеджменту, філології та з комп'ютерної інженерії тощо. Разом з тим, відсутні дослідження адаптивного навчання під час підготовки фахівців з державного управління. Саме тому, назріла необхідність у дослідження саме механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління, яке на сьогоднішній день постає на первинний план у навчальному процесі щодо підготовки фахівців будь-якої сфери. Так, за допомогою впровадження інтерактивних методів навчання в освітній процес адаптивне навчання розкриває сучасні можливості підвищення результатів у навчанні, забезпечує найкращий темп засвоєння поданого матеріалу та забезпечує набуття відповідних компетенційних навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику адаптаційного навчання в цілому досліджували як вітчизняні так і зарубіжні дослідники, але лише з точки зору філософії, соціології та психології, а саме: Р. Акофф [1], В. Биков [2], В. Борогев [3], М. Воронцова [4], О. Гагарін [5], Т. Гергей [6], Б. Гершунский [7], Р. Гуревич [8], С. Гончаренко [9], М. Жалдако [10], І. Зазюн [11], В. Кремень [12], С. Рубинштейн [13], Ю. Машбіц [14], Н. Морзе [15], О. Огієнко [16], Л. Петухова [17], А. Спірін [18], А. Співаковський [19] та інші.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідити та узагальнити зарубіжний та вітчизняний досвід щодо механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління. З цією ціллю необхідно дослідити такі складові елементи, які розкриватимуть сутність досліджуваної проблематики як «механізм», «адаптація», «адаптивне навчання» тощо.

Виклад основного матеріалу. В умовах сьогодення під час значного впровадження інформаційних технологій у навчально-освітні процеси школярів, студентів, слухачів та курсантів сприяє розвитку адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління. Саме зазначена інформатизація підготовки фахівців з державного управління сприятиме підвищенню рівня якості освіти та підготовці досвідченого та витребуваного фахівця з державного управління на ринку праці. Треба відзначити те, що безпосередньо застосування адаптивного навчання під час підготовки фахівців з державного управління та використання при цьому інформаційно-комп'ютерних навчальних систем допомагає індивідуалізувати навчально-освітній процес та забезпечити належні умови для диференціювання навчального процесу в залежності від рівня підготовки та в залежності від відповідних потреб студентів. Під час застосування адаптивного навчання якісно здійснюється автоматизований контроль рівня та якості знань фахівців з державного управління. Також відбувається адаптація навчального процесу під відповідні навчальні плани, завдання та індивідуально-особистісні якості та особливості кожного студента.

Необхідно звернути увагу на те, адаптивне навчання обов'язково має впроваджуватися у навчально-освітній процес за допомогою відповідного механізму. Саме тому, назріла необхідність визначити такі правові категорії як «механізм», «адаптація», «адаптивне навчання» тощо.

Категорія «механізм» застосовується у тлумаченнях щодо забезпечення діяльності різних сфер публічного адміністрування, в результаті чого трактування її визначається безліччю наукових підходів, які тлумачать його у різних інтерпретаціях. Наприклад, у теорію економічної науки він трансформувався із природничої сфери. Разом з тим, дослідники технічної сфери визначають механізм як внутрішня будова, або якась система, пристрій, тобто наділені вузьким його трактуванням.

Розглянемо категорію «механізму» із енциклопедичних словникових джерел.

Так, Тлумачний словник економіста визначає «механізм» як пристрій, прилад, що здійснює ряд певних виробничих операцій, а, також як сукупність процесів, прийомів, методів, підходів або здійснення певних дій задля досягнення мети [20, с.185].

Словник іншомовних слів наголошує на грецькому походженні терміну «механізм» та визначає його як сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ» [21, с.431].

В економічному словнику економіки та права механізм трактується як сукупність організаційних структур, конкретних форм і методів управління, а також правових норм, за допомогою яких реалізуються діючі у конкретних умовах економічні закони [22].

Квасницька Р. С. та Джерелейко С. О. характеризують механізм як систему, що визначає послідовність здійснення певних процесів або порядок виконання відповідних робіт [23, с. 67].

Визначення терміну «механізм» в економічному розумінні означає систему (сукупність) заходів, чинників, які функціонують у взаємозв'язку з метою підвищення ефективності, задоволення потреб суспільства, збільшення грошових потоків до бюджету тощо [24, с. 148].

Разом з тим, необхідно звернути увагу на те, що існує велика кількість категорійних трактувань «механізму» з різних точок зору, але наше дослідження зосереджено лише на управлінському аспекті.

Саме тому, відзначимо, що А. Кульман наголошував на існуванні великого числа механізмів, які є системою елементів та об'єктів управління, в якій відбувається перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або їх реакцію, що має вхідні посилки і результуючу реакцію. Всередині кожного механізму лежить певний набір елементів, які пов'язані і тісно взаємодіють між собою заради вирішення спільних завдань і досягнення загальної мети існування усього механізму [25, с. 13]. Таким чином, механізм представляє собою систему процесів, прийомів та методів, які стають важливим інструментом для досягнення як коротко-, так і довгострокових цілей через прийняття правильних та своєчасних рішень [26].

Як бачимо, відсутнє єдине бачення та єдиний підхід щодо трактування такої категорії як «механізм». Саме тому, вважаємо за доцільне запропонувати власне визначення правової детермінанти ***«механізм» під якою необхідно розуміти сукупність відповідних способів, засобів, прийомів та методів, за допомогою яких відбувається досягнення поставлених завдань та цілей.***

З метою дослідження механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління, на наш погляд, необхідно дослідити таку складову категорію як «адаптація» та «адаптивне навчання».

Треба зазначити, що поняття «адаптація» вперше було описане у другій половині XVIII століття німецьким фізіологом Н. Аубертом. Це явище він розглядав в якості характеристики пристосування органів зору та слуху людини до дії подразника. Таке розуміння «адаптації» в науці започатковано з біологічної позиції. Проте вказане притаманне не тільки

біологічній сфері існування людини. Літературні першоджерела містять тлумачення психологічної і соціальної адаптації. Окреслені загальнонаукові аспекти цього поняття є зрозумілими з позиції діяльності та поведінки людини як сукупності біологічних, психологічних та соціальних складових при домінуванні останніх [27, с. 46].

Вивчаючи адаптацію молодих вчителів, О. Мороз зазначає, що процес адаптації – це не пасивне пристосування до колективу, а творчий комунікативний процес. У процесі соціальної взаємодії люди стикаються з труднощами і, пристосовуючись один до одного, виробляють нові способи взаємодії з соціальним середовищем [28, с. 65]. Соціальна адаптація, за О. Морозом, включає дві взаємопов'язані сторони:

- адаптацію до певного виду діяльності (предметну адаптацію);
- адаптацію до нового колективу (соціальну адаптацію).

Таким чином, науковець трактує діяльнісну (предметну) складову як частину соціальної адаптації [29].

Необхідно відзначити те, що у літературних джерелах визначені лише зовнішні чинники, що впливають на адаптивне навчання фахівців з державного управління. Основою цих чинників має бути взаємодія студента та викладача, що є безпосередніми учасниками адаптивного навчання під час підготовки фахівців з державного управління.

Згідно з логікою, адаптивне навчання має двобічний характер, який набуває особливої значущості в умовах особистісної та фахово-орієнтованої (інтерактивної) навчальної діяльності [29].

За умов інформаційно-репродуктивної системи освіти адаптація має практично однобічний характер і стосується студента, який має підлаштуватися до умов навчання, а реально – до вимог, які йому безальтернативно пропонує (нав'язує) викладач [29].

Якщо навчання трактується як взаємодія досвідів того, хто вчить, і того, хто навчається, то викладач насамперед має враховувати особливості

студентів, з якими організовується навчальна діяльність, рівень їх актуального розвитку, інтелектуальних можливостей, пізнавального інтересу, рівень сформованості навчальної діяльності (вміння вчитися), здатність до оцінно-рефлексивної діяльності та ін. Врахування індивідуально-типологічних особливостей студентів є також формою адаптації викладача до суб'єкта навчальної взаємодії, а отже і до реальних умов навчальної діяльності [29].

В основі концепції системного розгляду процесу адаптації, яку запропонували В. Заслужанюк і В. Семиченко, покладено ідею про те, що це складне явище, яке має певну структуру табл. 1. Наведемо узагальнений перелік його підсистем [30, с. 196]:

Таблиця 1

Основи концепції системного розгляду процесу адаптації

№ з/п	Назва підсистеми процесу адаптації	Характеристика підсистеми процесу адаптації
1.	Підсистема енергетична	відображає ресурсні можливості організму, їх спроможність забезпечити функціонування основних систем організму в умовах підвищення енерговитрат. Психологічними еквівалентами, що відображають тенденції адаптування на цьому рівні, можуть бути самооцінка співвідношення самопочуття, активності, настрою та стану нервово-психічного напруження
2.	Підсистема середовища	відображає вставлення людини та тих зовнішньо-предметних умов, що її оточують. Зміна умов може бути повною або частковою. Показниками адаптації, яка відбувається на середовищному рівні, можуть бути відповіді на прямі запитання (задоволеність чи незадоволеність відповідними аспектами життя) чи опосередковані (впевненість, що відповідний вибір був би знову зроблений).

3.	Підсистема діяльнісна	відображає здатність людини виконувати дії, що становлять зміст відповідної діяльності. По-перше, це передбачає засвоєння нових дій; по-друге – подолання вже напрацьованих навичок, які в нових умовах є недоцільними; по-третє – часові витрати на виконання цих дій. Показниками адаптації до діяльності можуть бути наявність уникнення труднощів та помилок у виконанні основних видів діяльності, доцільний розподіл навантаження протягом доби, тижня.
4.	Підсистема соціальна	відображає входження людини в нове соціальне середовище. Соціальний аспект адаптації характеризується, з одного боку, ступенем прийняття людиною норм та правил життя в новій соціальній спільноті, а з іншого – ступенем прийняття цієї людини соціальним оточенням. Показники, що відображають тенденції соціальної адаптації: задоволення людини групою, до складу якої вона входить; співпадання індивідуальних і соціальних цінностей; соціально сприятлива позиція.
5.	Підсистема особистісна	відображає загальний результат адаптації, коли людина відчуває психологічний комфорт від ситуації свого життя, приймає її як конструктивно значущу, що відкриває подальші перспективи розвитку. Показниками особистісного рівня адаптації можуть бути: зниження особистісного рівня тривожності; відсутність бажання змінити життєву ситуацію; домінування позитивних емоцій (оптимістична гіпотеза); впевненість у собі, у власних силах, у здатності вирішити проблеми свого життя; стійка адекватна самооцінка

Підсистеми, що відповідають за якість середовища, в якому працює студент, безпосередньо залежать від продуктивності діяльності (навчання

як головного виду його діяльності). Зокрема, якщо йдеться про психологічний мікроклімат в академічній групі, то він є продуктом взаємодії суб'єктів діяльності на рівнях «студент-викладач», «студент-студент» [29].

Ефективна організація діяльності визначає чіткий розподіл та програмування функцій учасників навчальної діяльності, комплекс домінуючих цінностей, а, отже, й узгоджену взаємодію при виконанні сумісних навчальних завдань. Такий рівень діяльності неодмінно супроводжується взаєморозумінням, взаємопідтримкою, вибором адекватних форм комунікації, і, нарешті, – відчуттям спільного успіху і своєї причетності до нього [29].

У відповідності до сутності нашого дослідження, на наш погляд, необхідно проаналізувати як різновид адаптації, а саме соціальної адаптації.

Необхідно зауважити, що під соціальною адаптацією дослідники вбачають різний її зміст та трактують її неоднозначно.

Разом з тим, вони вважають, що соціальна адаптація охоплює всю сукупність видів діяльності притаманній людині. З цієї позиції структура адаптивної діяльності містить оцінку характеру і значущості змін; здійснення на цій основі необхідної корекції поведінки особистості і перетворення середовища. Тому соціальну адаптацію розглядають як вид взаємодії особистості з соціальним середовищем, в процесі якого узгоджуються вимоги і очікування учасників. Вона містить інші рівні взаємодії (біологічну і психологічну) [31, с. 20].

На основі механізму адаптації у трьох її різновидах була сформована адаптаційно-розвивальна концепція соціалізації, яка дозволяє коригувати зміст і форми освіти як одного із механізмів соціалізації [32, с. 78].

Педагогічні аспекти адаптації в літературних першоджерелах розглядають у контексті освітньої (педагогічної) адаптації, під яким Д.

Ловцов розумів як цілеспрямований процес погодженої взаємодії суб'єктів навчання з урахуванням їх можливостей і дидактичного середовища, регульованого за допомогою спеціальних дидактичних засобів і методів [33, с. 24]. Однозначної позиції дотримуються й Н. Ржецький та Т. Шамова, відповідно до якої вони розглядають явище освітньої адаптації як підхід до навчання в контексті практичних вимог до освітнього процесу [34, с. 15; 35, с. 36], В. Борогев, В. Сорочинська, В. Штифурак визначають як процес пристосування до умов професійного становлення [36, с. 13; 37, с. 384; 38, с. 7], О. Плотнікова, В. Перевяцько формулюють її як пристосування студентів до інноваційних форм подачі навчального матеріалу в контексті дидактичної адаптації [39, с. 21; 40, с. 225], В. Беспалько, А. Іванов, І. Зінченко визначають її як складову адаптивних систем в освіті [41, с. 134; 42; 43, с. 108], Г. Полякова – як підхід до управління освітою [44, с. 8], О. Солодухова, Н. Чайкіна – як процес входження у викладацьку діяльність [45, с. 35; 46, с. 175], як реалізацію адаптивної технології навчання [47, с. 750]. Освітня адаптація у науково-педагогічній літературі також висвітлена як складова адаптивних платформ навчання, зокрема, віртуального характеру [48, с. 56].

Наше дослідження спрямовується на педагогічну адаптацію, яка є джерелом адаптивного навчання під час підготовки фахівців з державного управління.

Так, В. Шарко під поняттям «освітня адаптація» розуміє зміну структури якостей тих, хто навчається, їх інтелектуальної, емоційної, комунікаційної і практичної сфери активності у відповідності до того педагогічного середовища, до якого вони потрапляють [49, с. 136]. Саме цей науковець акцентує значну увагу на педагогічній адаптації як безпосереднього елементу адаптивного навчання, у нашому випадку при підготовці фахівців з державного управління.

Необхідно зауважити те, що освітня адаптація, із проведеного аналізу наукових поглядів, здійснюється за допомогою формулювання адаптивного навчання.

В. Бондарь та І. Шапошнікова адаптивне навчання розуміють як явище із широким спектром впливу особистості на оточуюче її освітнє, соціальне, морально-етичне середовище, або навпаки – впливу зовнішніх і внутрішніх чинників на особистість» [50, с. 37].

Адаптивне навчання у закладах профільної середньої освіти трактують як діалектичну єдність двох процесів: адаптації дитини до навчання й адаптації навчання до індивідуальних особливостей дитини, що вбачає пристосування до сучасних вимог часу всіх елементів педагогічної системи: цілей, змісту, методів, способів, засобів навчання, форм організації пізнавальної діяльності, діагностики результатів [51, с. 109].

Розглядаючи адаптивне навчання в контексті управління освітньою системою у закладах вищої освіти, у педагогічних дослідженнях визначено його основні функції. До них віднесено полегшення й стимулювання діяльності студентів у процесі фахової підготовки, максимально наближеної до професійної; створення інтелектуальної та емоційної атмосфери у процесі навчання через досвід; надання педагогічної допомоги та психологічної підтримки у розв'язанні проблемних, професійно значимих ситуацій інтерактивними, фахово-доцільними методами безпосередньої взаємодії учасників освітнього процесу [52, с. 37].

Аналіз науково-педагогічної літератури з проблеми адаптивного навчання засвідчив наявність ґрунтовних досліджень, у яких наведена характеристика освітньої адаптації як бінарної системи. Керуючись цим положенням, поняття «адаптаційного» та «адаптивного» навчання розмежовують. Під першим поняттям розуміють пристосування студента до навчання у виші, під другим – підлаштування всієї освітньої системи під тих, хто навчається [53, с. 123].

А. Калашнікова до поняття «освітня адаптація» відносить адаптацію до навчально-пізнавальної діяльності студентів та дидактичну адаптацію. На думку науковця, ці два взаємопов'язаних процеси здійснюються крізь взаємний вплив зовнішніх та внутрішніх складових. При цьому дидактична адаптація передбачає домінування зовнішніх складників як особливостей дидактичної системи вищої освіти. Домінування внутрішніх складників притаманне адаптації навчально-пізнавальної діяльності студентів-першокурсників до умов професійного становлення [54].

На наш погляд, розмежування вищевизначених категорій є недоречним. Саме тому, освітню адаптацію доречно визначити у навчальному середовищі як складова частина адаптивного навчання що змінює одна одну.

А. Іванов розуміє адаптивне навчання як технологічну, педагогічну систему форм і методів, що сприяє ефективному індивідуальному навчанню [39].

Із проведеного ґрунтовного дослідження адаптивного навчання фахівців з державного управління ми помітили що формулювання даної правової категорії відсутнє серед трактувань науковців різноманітних сфер. Саме тому назріла необхідність у наданні власного визначення *адаптивного навчання фахівців з державного управління під яким необхідно розуміти розгалужений процес навчання фахівців з державного управління, який спрямований на перетворення безпосередніх управлінських здібностей та, який відбувається за допомогою використання інформаційно-дидактичного забезпечення котре формулюється у відповідності особистісних якостей студентів-фахівців з державного управління, з метою досягнення ефективної результативності навчання.*

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших досліджень у даному напрямі. Під час проведеного дослідження сутності

механізму впровадження адаптивного навчання у підготовку фахівців з державного управління автором статті сформульовано, що **«механізм» - це сукупність відповідних способів, засобів, прийомів та методів, за допомогою яких відбувається досягнення поставлених завдань та цілей.**

Також автором запропонована власна детермінанта «адаптивного навчання фахівців з державного управління» під яким вона розуміє розгалужений процес навчання фахівців з державного управління, який спрямований на перетворення безпосередніх управлінських здібностей та, який відбувається за допомогою використання інформаційно-дидактичного забезпечення котре формується у відповідності особистісних якостей студентів-фахівців з державного управління, з метою досягнення ефективної результативності навчання.

Література

1. Акофф Р., Эмери Ф. О целеустремленных системах. М.: Книга по Требованию, 2012. 270 с.
2. Биков В.Ю. Модели организационных систем открытой освіти: монографія. К. :Атіка, 2008. 684 с.
3. Борогев В.В. Психолого-педагогические основы системы адаптивного обучения // Наука и школа. 2001. №2. С. 12-15.
4. Воронцова М.В. Адаптивные технологии обучения // Альманах современной науки и образования. Тамбов:Грамота, 2008.№ 4(11). С.49-51.
5. Гагарін О.О., Титенко С. В. Дослідження і аналіз методів та моделей інтелектуальних систем безперервного навчання // Наукові вісті НТУУ «КПІ». 2007. № 6 (56). С. 37-48.
6. Гергей Т., Машбиц Е. Психолого-педагогические проблемы эффективного применения компьютера в учебном процессе // Вопросы психологии. 1985. № 3. С. 41-49.

7. Гершунский Б.С. Готово ли современное образование ответить на вызовы XXI века? // Педагогика. №10. 2001. С. 3-12.

8. Гуревич Р. С. Інформаційно-телекомунікаційні технології в освіті. Енциклопедія освіти. К. : Юрінком Інтер, 2008. С. 364-365.

9. Гончаренко С.У. Методика як наука. Хмельницький : Вид-во ХГПК, 2000. 30 с.

10. Жалдак М. І. Педагогічний потенціал інформатизації навчального процесу // Наукові записки Тернопільського державного пед. Університету імені В. Гнатюка. Серія: Педагогіка. 2002. № 6. С. 143-154.

11. Зязюн І.А. Філософія виховання особистості в контексті розбудови Української держави. Краса педагогічної дії. К.,1997. С. 44-51.

12. Огнев'юк В., Литвин В., Андрущенко А., Кремень В., Толстоухов А. Науково-освітній потенціал нації: погляд у XXI століття. В 3-х кн. Кн.1.: Пріоритет інтелекту. К. : Навчальна книга, 2004. 638 с.

13. Рубинштейн С. Л. Основы общей психологии. СПб.:Питер, 2002. 720 с.

14. Машбиц Е. И. Психолого-педагогические проблемы компьютеризации обучения: Наука – реформа школы. М. : Педагогика, 1988. 192 с.

15. Морзе Н.В., Глазунова О.Г. Моделі ефективного використання інформаційно-комунікаційних та дистанційних технологій навчання у вищому навчальному закладі // Інформаційні технології і засоби навчання. 2008. № 2. С. 6.

16. Огієнко О.І. Інформаційні технології як засіб адаптивного навчання дорослих // Інформаційні технології і засоби навчання. 2010. № 6. (20). URL : <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.

17. Петухова Л.Є. Особливості імплементації ІКТ у навчально-виховний процес вищої школи // Інформаційні технології і засоби

навчання. 2008. № 4 (8). URL : <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/content/08pljsho.htm>.

18. Спірін О.М., Шишкіна М.П., Запорожченко Ю.Г. Проблеми інформатизації освіти України в контексті розвитку досліджень оцінювання якості засобів ІКТ // Інформаційні технології і засоби навчання. 2012. № 1(27). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/632/483>.

19. Співаковський О. В. Інформаційні технології в управлінні вищими навчальними закладами : метод. посібник. Херсон : Айлайт. 2005. 152 с.

20. Гончаров С. М., Кушнір Н. Б. Тлумачний словник економіста. К. : Центр учб. літ., 2009. 264 с.

21. Словник іншомовних слів. За заг. ред. О. С. Мельничука. К., 1974. 776 с.

22. Словари и энциклопедии на Академике. Энциклопедический словарь экономики и права. URL: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5.

23. Квасницька Р. С., Джерелейко С. О. Організаційно-економічний механізм забезпечення бюджетування діяльності промислових підприємств України // Вісник ХмНУ. №5т.1. 2012. с. 66-70.

24. Маєвська О.О. Економічний зміст механізму стимулювання інноваційної активності підприємств легкої промисловості // Вісник ПолтНТУ «Економіка і регіон». №3(30). 2001. С. 147-151.

25. Кульман А. Экономические механизмы. под ред. Н.И. Хрустальной. М.: Прогресс, 1993. 192с.

26. Андрійчук Ю. А. Теоретична сутність та зміст поняття «механізм». URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/28900/1/005_010_010.pdf

27. Диагностика успешности учителя: Сборник методический материалов для директоров и заместителей директоров учебных заведений // Издание 2-е исправленное и дополненное. Москва: Центр «Педагогический поиск», 2001. 160 с.

28. Мороз О. Г. Адаптація молодого вчителя до виховної роботи. Радянська школа. 1990. № 8. С. 64-72.

29. Опалюк Т. Адаптивне навчання студентів та його структура // Наукові записки. Серія: педагогіка. 2014. № 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_2_12

30. Семиченко В. А. Психологічна структура педагогічної діяльності: навч. посібники. К. : Видав.-поліграф. центр «Київський університет», 2001. Ч. I. 217 с.

31. Філіпенко А.С. Основи наукових досліджень. Київ: Академвидав, 2005. С. 20.

32. Лукашевич Н.П., Солодков В.Т. Социология образования: Конспект лекций. Киев: МАУП, 1997. 224 с.

33. Ловцов Д.А., Богорев В.В. Адаптивная система индивидуализации обучения // Педагогика. 2007. № 6. С. 24–27.

34. Ржецкий Н.Н. Лекции по педагогике: фундаментальные основы. Ч.1. Київ: СП «ДАН», 2001. 40 с.

35. Шамова Т.И. Активизация учения школьников. Москва : Педагогика, 1982. 209 с.

36. Борогов В.В. Психолого-педагогические основы системы адаптивного обучения. Наука и школа. 2001. № 2. С. 12–15.

37. Сорочинська В.Є. Адаптація студентів вищих навчальних закладів: зарубіжна і вітчизняна практика. Серія: Педагогіка і психологія // Наукові записки ВДУ ім. М. Коцюбинського. Вінниця. 2013. Вип. 40. С. 383–386.

38. Штифурак В.С. Адаптація студентів-першокурсників в умовах вищого навчального закладу: автореф. дис.. канд. пед. наук: 13.00.04. Луганськ, 1998. 15 с.

39. Плотнікова О. Б. Дидактична адаптація студентів першого курсу вищого педагогічного закладу (на матеріалі вивчення іноземної мови): дис. кандидата пед. наук: 13.00.09 // Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. Київ, 2001. 152 с.

40. Перетяцько В.В. Рівень інтелектуального розвитку як складова дидактичної адаптації студента-першокурсника університету // Вісник Запорізького національного університету. 2010. № 2 (13). С. 223–226.

41. Беспалько В.П. Образование и обучение с участием компьютеров (педагогика третьего тысячелетия). Москва: изд. Московский психолого-социальный институт, НПО МОДЭК, 2002. 352 с.

42. Иванов А.В. Адаптивные системы обучения // Информационные технологии в образовании: международная конференция. Москва. 2010. URL: <http://msk.ito.edu.ru/2010/section/64/2289/index.html> (дата звернення 10.05.2019).

43. Зіненко І.М. Використання адаптивної системи навчання для формування математичної компетентності учнів старших класів гуманітарного профілю // Збірник наукових праць. Херсон. 2011. Вип. 57. С. 107–112.

44. Полякова Г.А. Адаптивне управління навчальним процесом в умовах загальноосвітнього комплексу: автореф. дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Київ, 2003. 20 с.

45. Солодухова О.Г. Становлення особистості вчителя у процесі професійної адаптації: монографія. Донецьк : ТОВ «Лебідь», 1996. 176 с.

46. Чайкіна Н.О. Специфіка професійної адаптації практичних психологів. Серія: Психологія // Вісник ХНУ ім. В.Н. Каразіна. Харків. 2010. Вип. 44. С. 174–177.

47. Денисова И.Ю., Баканова М.В. Реализация адаптивной технологии обучения в информационной обучающей системе // Известия ПГПУ им. В. Г. Белинского. 2012. № 28. С. 749–752.

48. Федорук П.І. Адаптивна система дистанційного навчання та контролю знань на базі інтелектуальних інтернет-технологій : монографія. Івано-Франківськ: Прикарпат. нац. унт ім. В. Стефаника. 2008. 326 с.

49. Шарко В.Д. Методична підготовка вчителя фізики в умовах неперервної освіти: монографія. Херсон : ХДУ, 2006. 400 с.

50. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя // Рідна школа. 2013. № 11. С. 36–41.

51. Зіненко І.М. Використання адаптивної системи навчання для формування математичної компетентності учнів старших класів гуманітарного профілю // Збірник наукових праць. Херсон. 2011. Вип. 57. С. 107–112.

52. Бондар В., Шапошнікова І. Адаптивне навчання студентів як передумова реалізації компетентнісного підходу до професійної підготовки вчителя // Рідна школа. 2013. № 11. С. 36–41.

53. Літвінова М.Б. Методична система адаптивного навчання фізики у закладах вищої технічної освіти: дис. д-ра пед. наук: 13.00.02 // Центральноукраїнський державний педагогічний університет ім. В. Винниченка. Кропивницький, 2018. 517 с.

54. Калашнікова А. Адаптація до навчально-пізнавальної діяльності студентів як наукова проблема // Серія: Педагогічні науки. Наукові записки. 2012. Вип. 107 (1). С. 202–208.

References

1. Akoff R., Emeri F. O tselestremlynykh sistemakh. M.: Kniga po Trebovaniyu, 2012. 270 s.
2. Bykov V.Ju. Modeli orghanizacijnykh system vidkrytoji osvity: monoghrafija. K.: Atika, 2008. 684 s.
3. Boroghev V.V. Psykholohgo-pedaghoghycheskye osnovy systemy adaptyvnoho obuchenija. Nauka y shkola. 2001. №2. S. 12-15.
4. Voroncova M.V. Adaptyvnye tekhnologhyy obuchenija. Aljmanakh sovremennoj nauky y obrazovanyja. Tambov: Ghramota, 2008. № 4 (11). S. 49-51.
5. Ghagharin O.O., Tytenko S. V. Doslidzhennja i analiz metodiv ta modelej intelektualjnykh system bezperernogho navchannja // Naukovi visti NTUU «KPI». 2007. № 6 (56). S. 37-48.
6. Gherghej T., Mashbyc E. Psykholohgo-pedaghoghycheskye problemy efektyvnogho pryomenenija kompjjutera v uchebnom processe // Voprosy psykholohyy. 1985. № 3. S. 41-49.
7. Ghershunskij B.S. Ghotovo ly sovremennoe obrazovanye otvetytj na vyzovy XXI veka? // Pedaghoghyyka. №10. 2001. S. 3-12.
8. Ghurevych R. S. Informacijno-telekomunikacijni tekhnologhiji v osviti // Encyklopedija osvity. K.: Jurinkom Inter, 2008. S. 364-365.
9. Ghoncharenko S.U. Metodyka jak nauka. Khmeljnycjkyj : Vyd-vo KhGhPK, 2000. 30 s.
10. Zhaldak M. I. Pedaghoghichnyj potencial informatyzaciji navchaljnogho procesu // Naukovi zapysky Ternopiljskogho derzhavnogho ped. Universytetu imeni V. Ghnatjuka. Serija: Pedaghoghika. 2002. № 6. S. 143-154.

11. Zjazjun I.A. Filosofija vykhovannja osobystosti v konteksti rozbudovy Ukrajinjskoji derzhavy // *Krasa pedagoghichnoji diji*. K., 1997. S. 44-51.
12. Oghnev'juk V., Lytvyn V., Andrushhenko A., Kremenj V., Tolstoukhov A. // *Naukovo-osvitnij potencial naciji: pohljad u KhKhI stolittja*. V 3-kh kn. Kn.1.: *Priorytet intelektu*. K.: Navchaljna knygha, 2004. 638 s.
13. Rubynshtejn S.L. *Osnovy obshhej psykholohyy*. SPb.: Pyter, 2002. 720 s.
14. Mashbyc E. Y. *Psykholoho-pedagoghycheskye problemy kompjjuteryzacyy obuchenyja: Nauka – reforma shkoly*. M.: Pedagoghyka, 1988. 192 s.
15. Morze N.V., Ghlazunova O.Gh. *Modeli efektyvnogho vykorystannja informacijno-komunikacijnykh ta dystancijnykh tekhnologhij navchannja u vyshhomu navchaljnomu zakladi* // *Informacijni tekhnologhiji i zasoby navchannja*. 2008. № 2. S. 6.
16. Oghijenko O.I. *Informacijni tekhnologhiji jak zasib adaptivnogho navchannja doroslykh* // *Informacijni tekhnologhiji i zasoby navchannja*. 2010. № 6. (20). URL: <http://www.ime.edu-ua.net/em.html>.
17. Pjetukhova L.Je. *Osoblyvosti implementaciji IKT u navchaljno-vykhovnyj proces vyshhoji shkoly* // *Informacijni tekhnologhiji i zasoby navchannja*. 2008. № 4 (8). URL: <http://www.nbu.gov.ua/e-journals/ITZN/em8/content/08pljsho.htm>.
18. Spirin O.M., Shyshkina M.P., Zaporozhchenko Ju.Gh. *Problemy informatyzaciji osvity Ukrainy v konteksti rozvytku doslidzhenj ocinjuvannja jakosti zasobiv IKT* // *Informacijni tekhnologhiji i zasoby navchannja*. 2012. № 1(27). URL: <http://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/article/view/632/483>.

19. Spivakovskijj O. V. Informacijni tekhnologhiji v upravlinni vyshhymy navchaljnymy zakladamy: metod. posibnyk. Kherson: Ajlajt. 2005. 152 s.
20. Ghoncharov S. M., Kushnir N. B. Tlumachnyj slovnyk ekonomista. K.: Centr uchb. lit., 2009. 264 s.
21. Slovnyk inshomovnykh sliv. Za zagh. red. O. S. Meljnuchuka. K., 1974. 776 s.
22. Slovary y encyklopedyy na Akademyye. Encyklopedycheskyj slovarj ekonomiky y prava. URL: http://dic.academic.ru/contents.nsf/dic_economic_law/?f=0JzQldCW0JQ=&t=0JzQmNCd0Jg=&nt=232&p=5.
23. Kvasnyjka R. S., Dzherelejko S. O. Orghanizacijno-ekonomichnyj mekhanizm zabezpechennja bjudzhetuvannja dijajnosti promyslovykh pidprijemstv Ukrajinj // Visnyk KhmNU. №5t.1. 2012. S. 66-70.
24. Majevsjka O.O. Ekonomichnyj zmist mekhanizmu stymuljuvannja innovacijnoji aktyvnosti pidprijemstv leghkoji promyslovosti // Visnyk PoltNTU «Ekonomika i reghion». №3 (30). 2001. S. 147-151.
25. Kuljman A Ekonomycheskye mekhanyzmy. pod red. N.Y. Khrustalevoj. M.: Proghress, 1993. 192s.
26. Andrijchuk Ju. A. Teoretychna sutnistj ta zmist ponjattja «mekhanizm». URL: http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/28900/1/005_010_010.pdf
27. Dyaghnostyka uspeshnosti uchytelja: Sbornyk metodycheskyj materyalov dlja dyrektorov y zamestytelej dyrektorov uchebnykh zavedenyj. Yzdanye 2-e yspravlennoe y dopolnennoe. Moskva: Centr «Pedaghoghycheskyj poysk», 2001. 160 s.
28. Moroz O. Gh. Adaptacija molodogho vchytelja do vykhovnoji roboty // Radjansjka shkola. 1990. № 8. S. 64-72.

29. Opaljuk T. Adaptivne navchannja studentiv ta jogho struktura. Naukovi zapysky. Serija: pedagoghika. 2014. №2.: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NZTNPU_ped_2014_2_12
30. Semychenko V. A. Psykhologhichna struktura pedagoghichnoji dijalnosti: navch. posibnyky. K.: Vydav.-polighraf. centr «Kyjivsjkyj universytet», 2001. Ch. I. 217 s.
31. Filipenko A.S. Osnovy naukovykh doslidzhenj. Kyjiv: Akademvydav, 2005. S. 20.
32. Lukashevich N.P., Solodkov V.T. Sotsiologiya obrazovaniya: Konspekt lektsiy. Kiev: MAUP, 1997. 224 s.
33. Lovtsov D.A., Bogorev V.V. Adaptivnaya sistema individualizatsii obucheniya // Pedagogika. 2007. № 6. S. 24–27.
34. Rzhetskiy N.N. Lektsii po pedagogike: fundamentalne osnovy. Ch.1. Kiiv: SP «DAN», 2001. 40 s.
35. Shamova T.I. Aktivizatsiya ucheniya shkolnikov. Moskva: Pedagogika, 1982. 209 s.
36. Borogev V.V. Psikhologo-pedagogicheskie osnovy sistemy adaptivnogo obucheniya // Nauka i shkola. 2001. № 2. S. 12–15.
37. Sorochyns'ka V.Je. Adaptacija studentiv vyshhykh navchalnykh zakladiv: zarubizhna i vitchyznjana praktyka // Serija: Pedagoghika i psykhologhija. Naukovi zapysky VDU im. M. Kocjubynsjkogho. Vinnycja. 2013. Vyp. 40. S. 383–386.
38. Shtyfurak V.S. Adaptacija studentiv-pershokursnykiv v umovakh vyshhogho navchaljnogho zakladu: avtoref. dys. kand. ped. nauk: 13.00.04. Lughansjk, 1998. 15 s.
39. Plotnikova O. B. Dydaktychna adaptacija studentiv pershogho kursu vyshhogho pedagoghichnogho zakladu (na materiali vyvchennja

inozemnoji movy): dys. kandydata ped. nauk: 13.00.09 // Nacionalnyj pedagogichnyj un-t im. M.P. Draghomanova. Kyjiv, 2001. 152 s.

40. Peretjatjko V.V. Rivenj intelektualnogho rozvytku jak skladova dydaktychnoji adaptaciji studenta-pershokursnyka universytetu // Visnyk Zaporizkogho nacionalnogho universytetu. 2010. № 2 (13). S. 223–226.

41. Bespalko V.P. Obrazovanie i obuchenie s uchastiem kompyuterov (pedagogika tretogo tysyacheletiya). Moskva: izd. Moskovskiy psikhologo-sotsialnyy institut, NPO MODEK, 2002. 352 s.

42. Ivanov A.V. Adaptivnyye systemy obuchenyja // Ynformacyonnyye tekhnologhyy v obrazovanny: mezhdunarodnaja konferencyja. Moskva. 2010. URL: <http://msk.ito.edu.ru/2010/section/64/2289/index.html> (data zvernennja 10.05.2019).

43. Zinenko I.M. Vykorystannja adaptivnoji systemy navchannja dlja formuvannja matematychnoji kompetentnosti uchniv starshykh klasiv ghumanitarnogho profilju // Zbirnyk naukovykh pracj. Kherson. 2011. Vyp. 57. S. 107–112.

44. Poljakova Gh.A. Adaptivne upravlinnja navchalnym procesom v umovakh zaghaljnoosvitnjogho kompleksu: avtoref. dys... kand. ped. nauk: 13.00.01. Kyjiv, 2003. 20 s.

45. Solodukhova O.Gh. Stanovlennja osobystosti vchytelja u procesi profesijnoji adaptaciji: monohrafija. Donecjk: TOV «Lebidj», 1996. 176 s.

46. Chajkina N.O. Specyfika profesijnoji adaptaciji praktychnykh psykhologhiv. Serija: Psykholohija // Visnyk KhNU im. V.N. Karazina. Kharkiv. 2010. Vyp. 44. S. 174–177.

47. Denysova Y.Ju., Bakanova M.V. Realyzacyja adaptivnoj tekhnologhyy obuchenyja v ynformacyonnoj obuchajushhej systeme // Yzvestyja PGhPU ym. V. Gh. Belynskogho. 2012. № 28. S. 749–752.

48. Fedoruk P.I. *Adaptyvna systema dystancijnogho navchannja ta kontrolju znanj na bazi intelektualnykh internet-tehnologhij: monoghrafija.* Ivano-Frankivsjk: Prykarpat. nac. unt im. V. Stefanyka, 2008. 326 c.

49. Sharko V.D. *Metodychna pidghotovka vchytelja fizyky v umovakh neperervnoji osvity: monoghrafija.* Kherson: KhDU, 2006. 400 s.

50. Bondar V., Shaposhnikova I. *Adaptyvne navchannja studentiv jak peredumova realizaciji kompetentnisnogho pidkходу do profesijnoji pidghotovky vchytelja // Ridna shkola.* 2013. № 11. S. 36–41.

51. Zinenko I.M. *Vykorystannja adaptyvnoji systemy navchannja dlja formuvannja matematychnoji kompetentnosti uchniv starshykh klasiv ghumanitarnogho profilju // Zbirnyk naukovykh pracj.* Kherson. 2011. Vyp. 57. S. 107–112.

52. Bondar V., Shaposhnikova I. *Adaptyvne navchannja studentiv jak peredumova realizaciji kompetentnisnogho pidkходу do profesijnoji pidghotovky vchytelja // Ridna shkola.* 2013. № 11. S. 36–41.

53. Litvinova M.B. *Metodychna systema adaptyvnogho navchannja fizyky u zakladakh vyshhoji tekhnichnoji osvity: dys. d-ra ped. nauk: 13.00.02 // Centralnoukrajinskyj derzhavnyj pedagoghichnyj universytet im. V. Vynnychenka. Kropyvnyckyj, 2018.* 517 s.

54. Kalashnikova A. *Adaptacija do navchaljno-piznavaljnoji dijalnosti studentiv jak naukova problema // Serija: Pedagoghichni nauky. Naukovi zapysky.* 2012. Vyp. 107 (1). S. 202–208.